

**Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
Українське географічне товариство
Пряшівський університет (Словаччина)
Економічний університет в Катовіце (Польща)**

**МІЖДИСЦИПЛІНАРНІ ІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ У СИСТЕМІ
ГЕОГРАФІЧНОЇ, ТУРИЗМОЛОГІЧНОЇ ТА ЕКОЛОГІЧНОЇ НАУКИ**

*Матеріали II-ї міжнародної науково-практичної конференції
(м. Тернопіль, 15 жовтня 2020 р.)*

Тернопіль, 2020

Редакційна колегія: **А.В. Кузишин**, к. геогр. н., доц. (голова редакційної колегії); **Р. Клармар**, PhD, доц. (Словаччина); **Р. Плохіх**, д. геогр. н., проф. (Казахстан); **Б. Паб'ян**, PhD, проф. (Польща); **К.В. Мезенцев**, д. геогр. н., проф.; **І.П. Ковальчук**, д. геогр. н., проф.; **Л.П. Царик**, д. геогр. н., проф.; **М.Я. Сивий**, д. геогр. н., проф.; **Л.Б. Заставецька**, д. геогр. н., проф.; **Т.І. Божук**, д. геогр. н., доц.; **С.І. Задворний**, к. геогр. н., викл. (відповідальний секретар)

Адреса редакційної колегії: Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, географічний факультет, вул. М. Кривоноса, 2, м. Тернопіль, 46027, тел. +38(0352) 43-61-54, e-mail: geo.tnpu@gmail.com

Затверджено до друку рішенням Вченої ради Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (протокол № 3 від 27.10.2020 р.).

Міждисциплінарні інтеграційні процеси у системі географічної, туризмологічної та екологічної науки: матеріали II-ї міжнародної науково-практичної конференції (м. Тернопіль, 15 жовтня 2020 р.). – Тернопіль: Вектор, 2020. – 366 с.

Тексти представлено у авторській редакції. Автори несуть повну відповідальність за зміст доповідей, а також добір, точність наведених фактів, цитат, власних імен та інших відомостей.

Матеріали пройшли внутрішнє рецензування.

ТУРИЗМОЛОГІЧНІ СТУДІЇ В СУЧАСНОМУ НАУКОВОМУ ПРОСТОРИ.....	225
<i>Juliana Krokusová, Tomáš Pasternák</i> PRIHRANIČNÝ REGIÓN DUKLIANSKEHO VOJISKA V KONTEXTE TRVALO UDRŽATEĽNÉHO CESTOVNÉHO RUCHU.....	225
<i>Надія Мельник, Андрій Мельник, Роман Качаровський</i> ТУРИЗМ ЯК ПРІОРИТЕТ РЕГІОНАЛЬНОГО СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ (НА ПРИКЛАДІ ІВАНИЧІВСЬКОЇ ОТГ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ).....	233
<i>Степан Дичковський</i> ПОЗИЦІОНУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО ПРОДУКТУ НА СВІТОВОМУ РИНКУ КУЛЬТУРНИХ ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ	236
<i>Ярослав Мариняк</i> ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ПОДІЛЬСЬКОГО ТУРИСТИЧНОГО РЕГІОНУ	241
<i>Володимир Мисько, Станіслав Придаткевич</i> ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНІ РЕСУРСИ ЯК ВАЖЛИВИЙ ЧИННИК РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО ТУРИЗМУ РЕГІОНУ (НА ПРИКЛАДІ НАЦІОНАЛЬНОГО ПРИРОДНОГО ПАРКУ «ПОДІЛЬСЬКІ ТОВТРИ»)	252
<i>Vladimír Čech, Bohuslava Gregorová</i> CESTOVNÝ RUCH NA ÚZEMÍ NÁRODNÉHO PARKU NÍZKE TATRY – ZÁKLADNÉ PREDPOKLADY	264
<i>Інна Поплавська</i> РОЛЬ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ МАСОВОМУ ТУРИЗМУ	276
<i>Мирослава Питуляк, Микола Питуляк</i> ОЦІНКА ЗАМКОВИХ СПОРУД ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ ДЛЯ ТУРИЗМУ І РЕКРЕАЦІЇ	283
<i>Іван Рудакевич</i> СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ВИКОРИСТАННЯ ТУРИСТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ МІСТА ТЕРНОПІЛЬ.....	290
<i>Сергій Гулик, Галина Підставка</i> ЗБАРАЖ – ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНА ПЕРЛИНА ТЕРНОПІЛЬЩИНИ	301
<i>Любов Янковська, Аліна Цідило</i> РОМАНІВСЬКИЙ СТАВ ЯК ПЕРСПЕКТИВНИЙ РЕКРЕАЦІЙНИЙ ОБ'ЄКТ БАЙКОВЕЦЬКОЇ ОБ'ЄДНАНОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ.....	305

РОМАНІВСЬКИЙ СТАВ ЯК ПЕРСПЕКТИВНИЙ РЕКРЕАЦІЙНИЙ ОБ'ЄКТ БАЙКОВЕЦЬКОЇ ОБ'ЄДНАНОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

Любов Янковська, Аліна Цідило

lubayank@gmail.com

Тернопільський національний педагогічний університет

імені Володимира Гнатюка, Тернопіль, Україна

Abstract: The purpose of the research is to study the Romanivsky pond as a potential recreational object, based on indicators of the ecological condition of the reservoir, the recreational capacity of the territory and economic income. As a result of the research it was found out that the number of vacationers is 1.5 times less than the recreational capacity of the territory (in the coastal part of the pond can be 116 people without harm to the environment). The actual average number of vacationers is about 86 people. It is necessary to implement measures to promote the Romanivsky pond as a recreational facility and attract vacationers here. In the case of an increase in the number of vacationers, the community's profit will be at least 1.5 million UAH for the period from May to September, which is a good financial income (and this is only for parking and fishing).

In order to attract vacationers, it's worthwhile to open a shop in the village of Romanivka and other infrastructure facilities, which would encourage vacationers to stay longer. That will allow the community to receive additional income from these facilities. Due to the fact that the average duration of recreant's stay at the pond is 2 days, it is worthwhile to set up camping on the shoreline.

In order to attract vacationers, it's worthwhile to hold a variety of competitions, including fishing, kayaking, swimming.

It would also be worthwhile to increase the number of garbage cans and give the aesthetic appearance of the existing ones.

Assessing the ecological status of the Romanivsky pond, we analyzed the physical parameters of the water. It turned out that they are acceptable for recreational use of the pond.

Key words: recreation, pond, ecological condition, economic income, infrastructure facilities.

На сьогодні новоутворені об'єднані територіальні громади (ОТГ) знаходяться в складних пошуках шляхів збалансованого економічного, соціального та екологічного розвитку. Особливо доцільними з цієї точки зору є рекреаційні проекти, адже на території кожної ОТГ наявні привабливі для відпочиваючих об'єкти, а розвиток рекреації зумовить не тільки фінансові надходження у місцевий бюджет, а й стимулюватиме розбудову інфраструктури, сприятиме соціальному та культурному розвитку громади.

Мета даної публікації – на прикладі Романівського ставу довести переваги розвитку рекреації у Байковецькій ОТГ. Основними завданнями є: дослідити екологічний стан водойми і з'ясувати її придатність до рекреаційного природокористування; порівняти наявний рівень рекреаційного навантаження та рекреаційну ємність території; виконати розрахунки можливих фінансових

надходжень від перебування тут рекреантів; запропонувати першочергові заходи з покращення інфраструктури і приваблення відпочиваючих.

Романівський став – це водний об’єкт, створений у 80-х роках минулого століття на річці Качава. Щоб з’ясувати, чи за екологічним станом Романівський став придатний для рекреаційного природокористування, ми дослідили якість води в ньому за такими фізичними параметрами, як запах, прозорість, каламутність та кольоровість.

Характер та інтенсивність запаху визначались органолептично з використанням традиційної методики: досліджувану воду за температури 15–20°C наливали у колбу місткістю 150–250 см³ на 2/3 її об’єму, накривали годинниковим склом і струшували обертовими рухами. Відкривши колбу, визначали запахи природного походження [2] (табл. 1).

Таблиця 1.

Характеристика запаху води в Романівському ставу

	Запах	Інтенсивність
Осінній сезон	Рибний	Слабкий
Весняний сезон		
Літній сезон		

У результаті досліджень з’ясувалось, що запах води Романівського ставу є слабким, а у осінній та весняний сезони відчувається рибний «відтінок». Дослідження запаху, прозорості, каламутності та кольоровості води Романівського ставу (табл.2) довели, що дані характеристики є задовільними для рекреаційного використання даного об’єкта.

Таблиця 2.

Характеристика прозорості, каламутності та кольоровості води Романівського ставу

	Прозорість	Каламутність	Колоровість
Осінній період	26	35,1	30
Весняний період	28	32,6	32

Для покращення екологічного стану Романівського ставу пропонуємо підвищити рівень озеленення території довкола ставу; проводити акції з прибирання водойми від твердих відходів; встановити більшу кількість контейнерів для сміття в рекреаційній зоні ставу; окультурити водойму в закинутих місцях та на пляжах; проводити просвітницьку роботу з місцевим населенням.

З метою з’ясування різниці між дійсним рекреаційними навантаженням та можливістю території приймати рекреантів, визначаємо її рекреаційну ємність. Дана величина вираховувалась у сезон найбільшої кількості відпочиваючих – в

період з травня до вересня (взимку тут переважає любительський відпочинок – риболовля, щоправда не так активно у порівнянні з літнім періодом).

Рекреаційна ємність визначається за формулою [3]:

$$V = \frac{N \times S \times C}{D} \text{ [3], де:}$$

V – рекреаційна ємність;

N – норма рекреаційного навантаження на територію;

S – площа території, км²;

C – тривалість рекреаційного періоду, днів;

D – середня тривалість перебування туристів і відпочиваючих на території, днів.

Для дослідження даної величини використовувався нормативний показник рекреаційного навантаження на озерні природні комплекси, що становить у сезон відпочинку (період з травня до вересня) 115 осіб/ км² [3]. Тривалість рекреаційного періоду та середня тривалість перебування туристів і відпочиваючих на території, відповідно, становлять 175 і 2 дні. Площа ставу має 0,328 км², а площа прибережної зони – 0,032 км², що в сумі становить 0,36 км² [6].

Тому розраховуємо рекреаційну ємність території у сезон відпочинку:

$$V = \frac{115 \times 0.36 \times 175}{2} = 3622,5 \text{ осіб/км}^2$$

Визначаємо, яка кількість відпочиваючих може знаходитись в прибережній зоні ставу площею 0,032 км²: 3622,5 осіб/км²*0,032 км² = 116 осіб.

Отже, без шкоди для довкілля на узбережжі водойми може знаходитись одночасно 116 осіб (рекреаційна ємність території).

Щоб порівняти, чи дійсне рекреаційне навантаження не перевищує рекреаційну ємність території, ми з'ясували, скільки у рекреаційний сезон тут одночасно перебуває відпочиваючих. Наші дослідження довели, що в прибережній зоні ставу відпочиває 50-86 осіб у день (фактичне рекреаційне навантаження).

Отже, з даних розрахунків можна побачити, що максимальна кількість відпочиваючих майже у 1,5 рази менша, ніж рекреаційна ємність території. А отже, потрібно вживати заходи для приваблення рекреантів, що матиме ряд економічних та соціальних вигод для розвитку Байковецької ОТГ.

Для того, щоб оцінити, наскільки розвиток рекреації на базі Романівського ставу є економічно вигідним для Байковецької об'єднаної територіальної громади, було обчислено орієнтовний середній прибуток за рік. Нами було з'ясовано тарифи на різні види послуг на даній території. Виявилось, що ціни

визначені лише за в'їзд машин та за одну вудку. Дані величини дорівнюють відповідно 50 і 20 гривень.

Також було досліджено, що в межах рекреаційної зони ставу в минулому (2019) році у середньому перебувало 57 автомобілей, а риболовили – 73 людини в день.

Обчислюємо прибуток за день від в'їзду на територію автомобілей:

$$57 \times 50 = 2850 \text{ грн}$$

Також розраховуємо прибуток за один день від людей, які риболовлять, враховуючи що в середньому одна людина використовує дві вудки:

$$73 \times 2 \times 20 = 2920 \text{ грн}$$

Отож, денний прибуток становить:

$$2850 + 2920 = 5770 \text{ грн}$$

Тоді за один сезон відпочинку середній прибуток становитиме:

$$5770 \times 175 = 1009750 \text{ грн}$$

Вище наведені розрахунки доводять, що даний об'єкт приносить прибуток громаді у сумі 1 009 750 грн за сезон найактивнішого відпочинку при середньому напливі рекреантів.

У випадку приваблення рекреантів і зростання їх чисельності до рекреаційної ємності території, прибуток громади буде ще у 1,5-2 рази більший, тобто становитиме мінімум 1 514 625 грн за період з травня до вересня, що є значним фінансовим надходженням (і це тільки за стоянку автомобілів і риболовлю). А якщо у селі Романівка відкрити достатню кількість торговельних точок для обслуговування відпочиваючих, місця для ночівлі та інші об'єкти інфраструктури, то це б стимулювало відпочиваючих затримуватись довше і дало можливість отримувати додатковий дохід й від вище згаданих об'єктів.

Недостатня кількість торговельних об'єктів є суттєвою проблемою не тільки для відпочиваючих, а й простих жителів села, оскільки у селі Романівка наявні лише 2 магазини, які у вихідні дні, як правило, закриті. Доцільно відкрити хоча б один торговельний об'єкт поблизу ставу, що сприяло б комфортному перебуванню рекреантів та було б економічно вигідним для власників магазину.

Варто також збільшити кількість альтанок уздовж берегової лінії ставу, оскільки вони розташовані лише в одній локації. Це б покращило умови відпочинку рекреантів. У зв'язку з тим, що середня тривалість перебування відпочиваючих – 2 дні, можна встановити кемпінг на узбережжі ставу. Це стане зручним рішенням для забезпечення ночівлі, а встановлений тариф за цю послугу (наприклад, 150 гривень) знову ж таки принесе прибуток для розвитку громади.

Необхідно збільшити кількість контейнерів для сміття. Проблема їх нестачі помітна по поодиноким переповненим бакам та засміченому узбережжю. Тому пропонуємо встановити сміттєві контейнери вздовж усієї берегової лінії кожних 5-10 метрів. Задля покращення екологічного стану водойми можна проводити періодичне прибирання прилеглої території, проводити екологічні акції, залучаючи до цього молодь, школярів.

Доцільно поставити біотуалети, оскільки вони тут зовсім відсутні, що зумовлює суттєві незручності для рекреантів.

Популяризації даного рекреаційного об'єкта можна досягти завдяки проведенню на базі Романівського ставу різних змагань, наприклад, з риболовлі. Тим більше, що позитивний досвід уже є: зокрема, у жовтні 2014 року тут проводився Кубок Тернопільської області з лову хижої риби спінінгом з берега. У цьому дійстві прийняли участь найкращі рибалки області [4]. Метою таких змагань є популяризація риболовного спорту, здорового способу життя та гуманного ставлення до природних запасів, підвищення спортивної майстерності та удосконалення техніки володіння спінінгом та спортивними снастями. Для покращення риболовлі, можна запускати нову рибу, не рибалити в нерест, відпускати малу рибу, а також слідкувати за станом риби, щоб у неї не було хвороб.

Крім цього, можна проводити змагання на байдарках, змагання плавців-любителів на кубок найкращого плавця в області тощо.

Отже, у результаті досліджень було виявлено, що наявне рекреаційне навантаження менше, ніж рекреаційна ємність території, а отже, варто реалізовувати заходи з популяризації Романівського ставу, як рекреаційного об'єкта, і приваблювати сюди відпочиваючих, що у свою чергу дозволить отримувати значні фінансові надходження в місцевий бюджет та сприятиме сталому розвитку Байковецької ОТГ.

Список використаних джерел

1. Децентралізація. [Режим доступу]: / <https://decentralization.gov.ua/gromada/794>.
2. Коротун І. М. Природні умови та ресурси України. Навчальний посібник до курсу «Природні ресурси України» для студентів екологічних спеціальностей вищих навчальних закладів. / І. М. Коротун, Л. К. Коротун, С. І. Коротун. – Рівне: ПП. Рожков, 2004. – 192 с.
3. Кравців В.С. Науково-методичні засади реформування рекреаційної сфери. Наукове видання. / В.С.Кравців, Л.С.Гринів, М.В.Копач, С.П.Кузик. – Львів: НАН України. - ІРД НАН України. - 1999. - 78 с.
4. Кубок Тернопільської обл спінінг берег. [Режим доступу]: / <http://www.active.lviv.ua/12-10-14-t8527.html>.
5. Мальцев В. І. Визначення якості води методами біоіндикації: науково-методичний посібник. / В. І. Мальцев, Г. О. Карпова, Л. М. Зуб. – К.: Науковий центр екомоніторингу та

біорізноманіття мегаполісу НАН України, Недержавна наукова установа Інститут екології (ІНЕКО) Національного екологічного центру України, 2011. – 112 с.

6. Публічна кадастрова карта України. / [Режим доступу]: / https://map.land.gov.ua/?cc=2875502.481988547,6367068.302698544&z=16&l=kadastr&bl=ortho10k_all.

ПІДХОДИ ДО МЕТОДИКИ ОЦІНКИ ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНОГО ВИКОРИСТАННЯ ОБОРОННИХ СПОРУД

Тарас Черешнюк

ctno@tpru.edu.ua

Тернопільський національний педагогічний університеті

імені Володимира Гнатюка, Тернопіль, Україна

Історико-культурний туризму в значній мірі розвивається завдяки наявності історико-архітектурних ресурсів. Завдяки їх відвідуваності можна сформулювати наочне уявлення про історичний процес та побутово-культурні явища, які надбанням світової та національної культурної спадщини. Державні кордони зазвичай не є перешкодою для поширення інформації про них, а навпаки виступають основою формування певного штампу про територію («Тернопільщина – край замкових споруд», «Долина Луари – територія замкових атракцій» тощо). Водночас на сучасному етапі актуальною є оцінка наявних історико-архітектурних, окрема оборонних споруд для їх класифікації та ранжування.

Є ціла низка наукових розвідок, в основі яких є різні критерії щодо оцінки оборонних споруд як туристично-рекреаційних ресурсів. Без об'єктивної комплексної оцінки історико-культурного потенціалу замкових комплексів суттєво ускладнюється процес їх ефективного туристично-рекреаційного використання. Зважаючи на це, якісна туристична оцінка об'єктів замкової архітектури виступає одним із пріоритетних завдань розвитку туризму, покликаним оптимізувати не тільки процедуру залучення замкових ансамблів у туристичну галузь, але й шляхи їх збереження та передачі наступним поколінням.

Проведемо аналіз найбільш популярних та вживаних методик.

В. Мацола пропонує оцінити історико-архітектурні (в тому числі оборонні споруди) за показником їх щільності на певну одиницю площі (100 км²). Максимальний показник туристичної значущості при цьому отримують об'єкти загальнонаціонального та міжнародного значення. Згідно з його розрахунками, найвищим балом слід оцінювати ті території, де щільність пам'яток історико-